

Vierluik over de opkomst van China

Deel 4: Diplomatieke betrekkingen met China en de rol van mensenrechten

Op woensdag 16 november organiseerde Jonge Atlantici, in samenwerking met Politiek Café Den Haag, een debatavond over de benadering van Nederland en Europa ten aanzien van China en de rol die mensenrechten hierin zouden moeten spelen. Sprekers waren Dirk Jan van den Berg, Han ten Broeke en Tom Zwart. Het debat werd geleid door Rosalie van Gelder en Yalda Walinezdjad, beiden bestuursleden van Jonge Atlantici. De bijeenkomst vond plaats in de Haagsche Kluis op het Plein te Den Haag en trok ongeveer veertig geïnteresseerden.

De avond begon met een inleiding door Rosalie van Gelder. Ze vertelde dat het Nederlandse buitenlandbeleid in het algemeen drie doelen nastreeft: (1) het bevorderen van stabiliteit en veiligheid in de wereld, (2) het versterken van de economische positie van Nederland in de wereld en (3) het bevorderen van mensenrechten en de rechtsstaat. Deze doelen worden 'multilateraal waar mogelijk, maar bilateraal waar nodig' nagestreefd. Op Europees niveau vond vorig jaar het eerste EU-China High Level Strategic Dialogue plaats. Soms wordt er gesproken met opgeheven vinger en soms steekt het Westen zijn hand uit naar China. De vraag die volgens Van Gelder beantwoord diende te worden is: Wat is de beste manier?

Veranderende kijk op China

Eerst vroeg Van Gelder de sprekers om een persoonlijke ervaring te delen die voor hen het meest kenmerkend is voor China. **Dirk Jan van den Berg**, voormalig ambassadeur van Nederland in China, voorzitter van het College van Bestuur TU Delft en voorzitter van de Atlantische Commissie, vertelde dat hij vrij plotseling en onverwacht ambassadeur werd. Toen hij begon had hij slechts een intuïtief beeld van een communistisch depressief land, dat echter totaal niet bleek te rijmen met de

werkelijkheid. De Chinezen kennen relatief veel vrijheid en zijn eigenlijk best tevreden. Op **Han ten Broeke**, Tweede Kamerlid en buitenlandwoordvoerder voor de VVD, maakte het contact met de Tibetaanse bevolking grote indruk. Het bleek dat ze over de economische invloed van Beijing geen klagen hadden. Een geluid dat wij hier in Nederland niet kennen. Voor hoogleraar Rechten van de Mens aan de Universiteit Utrecht **Tom Zwart** betekent zijn vriendschap met een Chinees heel veel en deze vriendschap maakt het voor hem ook makkelijker om het land beter te begrijpen. China is volgens hem transparant, zolang je maar de juiste mensen kent. Een mooi voorbeeld is dat alle uitspraken van de rechtbank openbaar zijn én in het Engels op internet worden gepubliceerd.

Aan de sprekers werd vervolgens een twaalftal korte stellingen voorgelegd. Enkele voorbeelden van de stellingen zijn: 'Ontwikkelingslanden moeten een voorbeeld nemen aan

China' en 'De opkomst van China is een bedreiging voor het Westen'. De meningen van de sprekers over de twaalf korte stellingen lagen over het algemeen niet ver uiteen.

Opgeheven vinger of uitgestoken hand?

Van Gelder en Walinezdjad brachten vervolgens een aantal stellingen in waar de sprekers dieper op in konden gaan. De eerste stelling luidde: 'Jarenlang kenmerkte de opgeheven vinger het westerse buitenland- en mensenrechtenbeleid. Deze houding heeft onvoldoende resultaat bereikt en is soms contraproductief. Daar moeten we vanaf.' Zwart was het hier volledig mee eens. Volgens hem worden Chinezen steeds assertiever en kan het Westen niet de rol blijven spelen van dominee. Het is vernederend voor China om steeds allerlei meningen te moeten slikken zonder dialoog, terwijl je met Chinezen in feite alles kunt bespreken als het maar gepaard gaat met respect. Zo gaf Zwart het voorbeeld dat hij in China colleges geeft over mensenrechten en dat hij over dat onderwerp zelfs een interview heeft gegeven voor de staatstelevisie. Dit geeft aan dat de politieke leiders in Beijing daar niet voor terugdeinzen.

Ten Broeke vertelde over een recent Tweede Kamerdebat over mensenrechten in China, waar men tot de conclusie kwam dat Nederland, en het Westen als geheel, moet ophouden met megafoondiplomatie. We moeten juist de dialoog aangaan en de economische diplomatie uitbreiden. Het heeft weinig zin China hautain de les te lezen, maar tegelijkertijd wel te verwachten dat het land een aanzienlijk bedrag in het Europese noodfonds stort. Volgens Ten Broeke is de globalisering reeds een feit en zullen we nu moeten gaan samenwerken. De Tweede Kamer vroeg minister Rosenthal ook meer stelling te nemen ten aanzien van de omgang van China met Tibet. Maar blijf je wijzen op wat fout gaat, of kijk je ook naar de enorme ontwikkeling van China?

Van den Berg vindt dat het 19^e-eeuwse denken in Nederland en Europa moet veranderen. We zijn niet meer de dominee die China kan vertellen wat te doen. Er is nu veel meer sprake van een *level playing field*, wat een compleet andere benadering behoeft. Er zijn twee belangrijke veranderingen noodzakelijk ten eerste is de VN toe aan een grondige revitalisering. Het systeem van mensenrechten moet worden onderhouden en bevorderd. Door het zwakke leiderschap van secretaris-generaal Ban Ki-moon lukt dit nu niet, aldus Van den Berg. Ten tweede is er op multilateraal niveau nog heel veel te bereiken. China is een transparant land, maar er moet wel sprake van vertrouwen, respect en harmonie zijn. Aan die Confuciaanse waarden moeten we ons conformeren.

De 'receptorbenadering'

Van Gelder wees de sprekers vervolgens op een rapport van Freedom House uit 2011 waarin de mensenrechtensituatie in China als zeer slecht beoordeeld werd. Op het gebied van

politieke en sociaal-culturele rechten scoort het land net zo slecht als Wit-Rusland, Cuba en Syrië en net iets beter dan Noord-Korea, Somalië en Myanmar. Van den Berg erkende dat China geen mensenrechtenparadijs is. Hij wilde alleen wel duidelijk maken dat er sprake van ontwikkeling is, al gaat dat nu eenmaal stapsgewijs. Ten Broeke gaf aan niet zo in het onderzoek te geloven. Liever zou hij een onderzoek uit China zelf zien. Zwart was het hier helemaal mee eens. We zijn volgens hem blind voor de Chinese bronnen. Er is wel degelijk een levendig mensenrechtendebat in China gaande, alleen lezen wij deze bronnen niet. Tevens heeft China in de jaren na 1978 een degelijk rechtstelsel uit de grond gestampt. Dat verdient respect, aldus Zwart.

De tweede stelling van de avond luidde: 'Door alleen maar te kijken naar juridische vertalingen van internationale mensenrechtenverplichtingen en niet naar ander sociale instituties doet men landen als China tekort, en ondermijnt men het internationale stelsel ter bescherming van de rechten van de mens.' Zwart ging op deze stelling in door te vertellen dat er een grote kloof tussen het Westen en Azië en Afrika bestaat ten aanzien van het denken over mensenrechten. Westerlingen prediken het toekennen van individuele rechten aan de burger, terwijl Aziaten en Afrikanen de gemeenschap boven het individu plaatsen en evenveel waarde hechten aan plichten als rechten. Om China, en andere landen, minder met het opgeheven vingertje te benaderen heeft Zwart daarom de 'receptorbenadering' ontwikkeld. Volgens de receptorbenadering moeten staten zich aan de mensenrechtenverdragen houden (*pacta sunt servanda*), maar is het aan henzelf om te bepalen hoe zij dat nationaal vormgeven. Dat geeft ruimte om aan mensenrechten te werken binnen de socio-culturele realiteit van de betrokken samenleving. Uiteindelijk, stelde Zwart, gaat het om het niveau dat wordt gehaald en niet om de manier waarop dat geschiedt. Zo zou de huidige patstelling in het mensenrechtendebat kunnen worden doorbroken. Van den Berg vroeg zich af of de receptorbenadering wellicht ook voor Israël zou werken? Ten Broeke denkt van wel, omdat je ook je vrienden af en toe de waarheid moet kunnen zeggen.

Walinezdjad legde de sprekers ten slotte de laatste stelling voor. Die luidde dat 'Nederlandse bedrijven door zaken te doen met China een forse bijdrage leveren aan de realisering van mensenrechten'. Zwart was het daarmee eens. Volgens hem hoeft de dominee geen knieval te maken voor de koopman. Dat kan prima samen. Van den Berg denkt dat de aanwezigheid van Nederlandse bedrijven goed is voor de onderlinge verstandhouding. Het zou absurd zijn om de handelsbetrekkingen met China te stoppen. We moeten juist in

dialogo blijven. Daarnaast is China op economisch gebied gewoonweg te belangrijk om te negeren.

Bart Mol